

Nihče — razen očeta — ne skuša spraviti dečka na pravo pot. Kakor hitro se pregreši, ga vržejo izpod strehe, kot da je mladostna lahkomišelnost že greh. Rad pritrdim pisatelju, da je to dejstvo resnično in to delo bi lahko postalo bridka satira na naše vzgojevalnice. Če pisatelj ni mislil tega in to odobrava, je delo izgubilo tudi na lepoti. Bilo mi je težko za Martinka, žal mi je bilo zanj. Usoda mu je bila zapisana: Pogubljen si! in ne zbršeš je, pa če bi bil Bog. Pri mladini bodo ti deloma lepi, plastični, mračni in preveč enostranski opisi Martinkove usode morda res vzbudili strah pred lahkomišelnostjo; jaz nisem imel tega občutka, nehoti sem bral satiro. Čisto gotovo bodo sledili otroci z zanimanjem vsebini povesti, ki je polna zanimivih prizorov, a z očmi bo preskočil mesta, kakor: »Čas si mora preganjati z delom ali z dobro knjigo, sicer pridejo grde, škodljive misli in njih dejanja, ki zamore vedrost duha in zaplode v telesu kali bolezni, usihanja in hiranja zdravih in nežnih telesnih sil in snovi. Mlada pljuča so silno dovzetna in občutljiva itd.« Tega ne morem zameriti pisatelju, saj to je posebna doba, cela šola v naši mladinski literaturi, ki se nas drži od njene zibelke do danes. Pomilujem pa otroke, ki jih zalezuje šola tudi tedaj, ko hočejo biti sami z lepoto, ki jim je podana v lepi knjigi. Kajti, da ta knjiga v našem mladinskem slovstvu ni pomembna, ne moremo trditi; nekatera poglavja so polna lepote, pisatelj pozna dušo in življenje malega dijaka dobro. — Ilustracije so čedne, dasi niso ilustrirani najvažnejši in hiti najlepši momenti v povesti. Najlepši sta zadnja slika in končna vinjeta.

France Bevk.

Edmond de Goncourt: **Dekle Eliza.** Preložil Pastuškin. V Ljubljani 1919. Izdala in založila Tiskovna zadruga.

Prepirati se o tem, ali je bilo potrebno, prevesti roman na slovensko, ali ne, je odveč. »Dekle Eliza« je za tistega, ki hoče študirati in zasledovati početke naturalistične šole, dobrodošla, zanj je lep literarno-historičen dokument. Treba je študirati naturalistično smer, iz katere je vzrastla vsa moderna umetnost, da najdeš in spoznaš veliko resnost in idealnost teh umetnikov, ki niso pisali zato, da bi pohujševali, ampak da bi zdravili. Neizmerne tragedije, ki je v romanu, navadni bralec ne bo občutil, ker ga bo zmotila formalna stran. Sicer pa knjiga itak ne bo postala popularna, ker je pretežka in ni ravno pisana tako, da bi vlekla. Poleg tega pa je tudi prevod nesimpatičen, ker se je Pastuškin držal Goncourtove dikcije, katera napravi v slovenščini jezik nelep in neroden. Pastuškin sicer opravičuje svoj prevod, vendar bi bil moral opustiti Goncourtovo dikcijo. Jezik prevoda je trd, robat, nekateri stavki so tako zverženi, da te naravnost zaboli.

Ivan Dornik.

Jugoslavija in njene meje. I. Koroška. Spisal Carantanus. Izdala in založila Pisarna za zasedeno ozemlje v Ljubljani. Tiskarna Makso Hrovatin. Str. 62.

Cela brošura razpada v dva dela. Prvi — tretjina — vsebuje zgodovinski pregled. V kratkih poglavjih nam poda avtor: naseljevanje Slovencev, prvi zgodovinski nastopi Slovencev, država Samova (nagiba se k stališču zgodovinarjev, ki jo razširjajo tudi na Karantanijo), meje samostojne Karantanije v 7. in 8. stoletju,

bavarska in frankovska nadoblast, pokristjanjenje in — germanizacija. Posebno povdarja vpade Slovencev v Istro in Italijo — in utemeljuje s tem zgodovinsko zahtevo po prikloplitvi beneških Slovencev. — Drugi del oriše današnje slovensko - nemško jezikovno mejo na Koroškem. Polovico tega dela sestavljajo tabele, ki kažejo vzroke, zakaj da se je jezikovna meja tako proti jugu premaknila; ti so namreč neverjetno zapostavljanje slovenskega elementa na Koroškem v srednjem šolstvu, pri političnih in državnih uradih, v justični službi — in slednjič spremembe v cerkvenih razmerah, čeprav je bilo tu — relativno — še najbolje. Zanimiv je tudi pregled uradnih ljudskih štetij (1880—1910) po občevalnem jeziku, kako se vsakikrat umetno zmanjša število Slovencev. Dodana sta še seznam slovstva za raziskavanje o razvoju slovensko - nemškega jezikovnega vprašanja na Koroškem in narodnostna karta Koroške po lastnem avtorjevem štetju l. 1910.

Slovenski Korotan. Sestavil dr. Moravski. Izdalo in založilo Slovensko zgodovinsko društvo za Koroško. SHS. 1919. Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Str. 84.

Knjižica, ki nosi moto: »Ave, Wilson, Sloveni Carantani morituri Te salutant!« razpravlja o istem predmetu, kakor preje imenovana »Koroška«, a obširneje in z drugo razdelitvijo snovi. Le nakratko obravnava zgodnjo zgodovino Karantanije in srednjeveško nemško kolonizacijo. Tem več prostora posveti delu moderne germanizacije in posameznim vzrokom nazadovanja Slovencev, posebej v zadnjih 70 letih, kakor n. pr.: utrkvistična šola — koroški unikum! — tujski promet, mešani zakoni, volilna geometrija — z enim edinim slovenskim poslancem — uradno ljudsko štetje po zloglasnem občevalnem jeziku, izseljevanje, boj za slovenščino v cerkvi i. dr. Tabele (ki napolnjujejo skoro polovico vsega spisa) predstavljajo narodne razmere: v župnijah, v ljudskih, meščanskih in srednjih šolah, pri dijaštvu, med političnim uradništvom, pri osebju železnic, pošte, sodnij itd. Nasilne izpremembe uradnega ljudskega štetja (namesto naravnega prirastka celo izguba pri Slovencih!) bodejo v oči. 300.000 Nemcev in 80.000 Slovencev navede ta-le uradna statistika, slovensko ljudsko štetje iz l. 1910 pa 250.000 Nemcev in 130.000 Slovencev. — Vse skupaj jasno predočuje, kako je moglo in moralo priti do današnjih žalostnih razmer in kako je vodila dolgotrajna zapuščenost do narodne nezavednosti. — Tej temni sliki nasproti pa kaže kratek historično-kulturni osnutek živahno življenje, ki je nekaj plapolalo v slovenski Karantaniji: ustoličenje koroških vojvod na Gosposvetskem polju, dvor Sponheimcev s slovenskim občevalnim jezikom in slične stvari; v moderni dobi od l. 1848 naprej pa našteje precejšnjo vrsto kulturnih delavcev (Einspieler, Janežič i. dr.) in slovenska društva, posebej v Celovcu. Obe knjigi služita istemu namenu, kličeta namreč: »Meja še ni definitivno začrtana, še ni prepozno — rešite slovenski Korotan!«

Dr. M. P.

Antonija Kassowitz-Cvijić: Vatroslav Lisinski u kolu Ilira. O 100. obljetnici njegova rođenja 8. srpnja 1919 izdala i nagradila iz zaklade grofa Ivana N. Draškovića za godinu 1917. Matica Hrvatska. Zagreb 1919. Tisak Hrvatskog štamparskog zavoda D. D.